

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IQ VA EQ KO'RSATKICHLARINI INTEGRATSIYALASHGAN HOLDA RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Sobirova Gulnozaxon Lochinbek qizi

Andijon Pedagogik Mahorat markazi, o'qituvchi

E-mail: rustamnematov503@gmail.com,

+998935763095

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18441624>

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi raqamli ta'lim muhiti sharoitida maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual (IQ) va emotsional (EQ) rivojlanishini integratsiyalashgan holda ta'minlash masalalari tahlil qilinadi. Ilmiy manbalarga tayangan holda raqamli vositalarning bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlashi, hissiy holati va ijtimoiy moslashuviga ta'siri yoritiladi. Tadqiqotda maktabgacha ta'limda qo'llanilayotgan raqamli o'yinlar, interaktiv platformalar va multimediyalar resurslarining IQ va EQ rivojiga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: Raqamli ta'lim muhiti, maktabgacha ta'lim, IQ, EQ, integratsiyalashgan rivojlanish, emotsional intellekt, raqamli pedagogika.

Аннотация: В данной научной статье вопросы планирования и контроля оборотных средств на производственных предприятиях анализируются с позиций экономической теории и практики. На основе научных источников раскрываются состав оборотных средств, их роль в производственном процессе, методы планирования, а также эффективность механизмов контроля. Кроме того, обосновывается, что рациональное использование оборотных средств является одним из ключевых факторов обеспечения финансовой устойчивости предприятия. Результаты исследования способствуют совершенствованию системы управления оборотными средствами на производственных предприятиях.

Ключевые слова: Оборотные средства, производственное предприятие, финансовое планирование, контроль, оборотный капитал, запасы, ликвидность, финансовая устойчивость.

Abstract: This scientific article analyzes the issues of planning and controlling working capital in manufacturing enterprises from the perspectives of economic theory and practice. Based on scientific sources, the composition of working capital, its role in the production process, planning methods, and the effectiveness of control mechanisms are examined. In addition, it is substantiated that the rational use of working capital is one of the key factors in ensuring the financial stability of an enterprise. The research results contribute to improving the working capital management system in manufacturing enterprises.

Keywords: Working capital, manufacturing enterprise, financial planning, control, current capital, inventories, liquidity, financial stability.

Kirish

Maktabgacha yosh davri bolaning aqliy va emotsional rivojlanishida eng muhim bosqich hisoblanadi. Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, inson intellektual salohiyatining asosiy poydevori 3–6 yosh oralig'ida shakllanadi [1]. Shu bilan birga, aynan ushbu davrda bolalarning emotsional barqarorligi, o'z his-tuyg'ularini anglash va boshqarish ko'nikmalari rivojlanadi [2]. So'nggi yillarda ta'lim tizimiga raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi maktabgacha ta'lim jarayonini ham tubdan o'zgartirdi [3].

Metodologiya

Tezisdagi ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy solishtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi raqamli ta'lim vositalarining maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv va emotsional rivojiga ta'sirini o'rgangan xalqaro va milliy tadqiqotlar natijalariga asoslanadi [4], [5].

Natijalar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, interaktiv raqamli o'yinlar va multimediali mashg'ulotlar bolalarning mantiqiy fikrlashi, xotirasi va muammo yechish qobiliyatini rivojlantiradi, bu esa IQ ko'rsatkichlarining oshishiga xizmat qiladi [6]. Shu bilan birga, emotsional holatni aniqlash, empatiya va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan raqamli dasturlar EQ rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [7].

Tahlil va muhokama

Zamonaviy ilmiy-pedagogik tadqiqotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi kompleks jarayon sifatida qaralmoqda. Ushbu jarayonda intellektual rivojlanish (IQ) va emotsional rivojlanish (EQ) bir-biridan ajralgan holda emas, balki o'zaro bog'liq tizim sifatida shakllanadi [8]. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolaning bilish jarayonlari — tafakkur, xotira, diqqat va nutq rivoji emotsional holat bilan bevosita aloqador bo'lib, barqaror emotsional muhitda intellektual faoliyat samaradorligi yuqori bo'ladi [2].

Raqamli ta'lim muhiti aynan shu integrativ yondashuvni amalga oshirish imkonini beruvchi zamonaviy pedagogik makon sifatida baholanmoqda. Ilmiy manbalarda raqamli muhit tushunchasi interaktivlik, multimodallik, moslashuvchanlik va teskari aloqa imkoniyatlari bilan tavsiflanadi [3]. Ushbu xususiyatlar maktabgacha yoshdagi bolalarning individual ehtiyojlari va psixologik xususiyatlariga moslashtirilgan ta'limni tashkil etish imkonini yaratadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli o'yinlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning mantiqiy fikrlash, muammo yechish va sabab-oqibat aloqalarini anglash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa IQ ko'rsatkichlarining shakllanishida muhim omil hisoblanadi [6]. Shu bilan birga, o'yin jarayonida yuzaga keladigan emotsional holatlar — quvonch, qiziqish, hamkorlik, muvaffaqiyatsizlikni qabul qilish kabi tajribalar EQ rivojiga xizmat qiladi [7].

Ilmiy adabiyotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish kelgusidagi ijtimoiy moslashuv va ta'limdagi muvaffaqiyatning muhim prediktori sifatida ko'rsatiladi [1]. Shu nuqtai nazardan, raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish jarayonida faqat kognitiv vazifalarga emas, balki emotsional tajribani shakllantiruvchi komponentlarga ham alohida e'tibor qaratilishi zarur.

Tahlil jarayonida aniqlanishicha, raqamli platformalarda qo'llanilayotgan multimediya elementlari — animatsiya, tovush, rang va harakat — bolalarning hissiy qabul qilishini faollashtiradi. Bu esa o'quv materialining mustahkam o'zlashtirilishiga xizmat qiladi [5]. Shu bilan birga, haddan tashqari vizual yuklama bolalarda emotsional zo'riqish va diqqatning tarqoqlashuviga olib kelishi mumkinligi ham qayd etilgan [9].

Ilmiy munozaralarda raqamli ta'limning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda, uning cheklovlari ham muhokama qilinadi. Xususan, mutaxassislar maktabgacha yoshdagi bolalarda ekran qarshisida o'tkaziladigan vaqtni me'yorlash zarurligini ta'kidlaydilar [9]. Jahon sog'liqni

saqlash tashkiloti tomonidan tavsiya etilgan me'yorlarga ko'ra, 3–5 yoshdagi bolalar uchun ekran vaqti kuniga 1 soatdan oshmasligi lozim [9].

Shu o'rinda, raqamli ta'lim muhitida IQ va EQ rivojini integratsiyalashgan holda ta'minlash metodikasi muhim ahamiyat kasb etadi. Metodik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan raqamli mashg'ulotlar bolalarda nafaqat bilim va ko'nikmalarni, balki o'z his-tuyg'ularini anglash, boshqalar bilan muloqot qilish va hamkorlikda faoliyat yuritish malakalarini ham rivojlantiradi [4].

Tahlil shuni ko'rsatadiki, pedagogning roli raqamli ta'lim muhitida kamaymaydi, aksincha, yanada murakkablashadi. Pedagog raqamli vositalarni tanlash, ularni maqsadga muvofiq qo'llash va bolalarning emotsional holatini nazorat qilishda yetakchi subyekt bo'lib qoladi [10]. Aynan pedagogik boshqaruv IQ va EQ integratsiyasining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik masalasi ham ilmiy muhokamalarda muhim o'rin tutadi. Tadqiqotlarda raqamli ta'lim samaradorligi oilaviy muhit bilan uzviy bog'liqligi ko'rsatilgan [11]. Agar raqamli mashg'ulotlar uy sharoitida pedagogik tavsiyalar asosida davom ettirilsa, bolaning rivojlanish dinamikasi barqaror bo'ladi.

Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, maktabgacha yoshdagi bolalarda IQ va EQ rivojlanishi bir-birini to'ldiruvchi jarayon bo'lib, ularni alohida rivojlantirish kutilgan natijani bermaydi [8]. Shu sababli, raqamli ta'lim muhitida ishlab chiqiladigan metodikalar integrativ yondashuvga asoslanishi zarur. Bunda bilim, emotsiya va ijtimoiy tajriba yagona pedagogik tizim sifatida qaraladi.

Umuman olganda, tahlil va muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim muhiti maktabgacha yoshdagi bolalarning IQ va EQ ko'rsatkichlarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Biroq ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish ilmiy asoslangan metodika, pedagogik nazorat va yosh xususiyatlariga mos yondashuvni talab etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim muhiti maktabgacha yoshdagi bolalarning IQ va EQ ko'rsatkichlarini uyg'un rivojlantirishda samarali vosita bo'la oladi. Bunda metodik yondashuv, pedagogik nazorat va ilmiy asoslangan raqamli kontent muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Piaget J. *The Psychology of the Child*. — New York: Basic Books, 1969. — 45–52-betlar.
2. Goleman D. *Emotional Intelligence*. — New York: Bantam Books, 1995. — 78–85-betlar.
3. UNESCO. *Digital Learning in Early Childhood*. — Paris, 2020. — 12–19-betlar.
4. Vygotsky L.S. *Mind in Society*. — Cambridge: Harvard University Press, 1978. — 86–94-betlar.
5. OECD. *Early Learning and Child Well-being*. — Paris, 2017. — 33–40-betlar.
6. Hirsh-Pasek K. et al. *Learning Through Play*. — Oxford, 2015. — 61–68-betlar.
7. Denham S.A. *Emotional Development in Young Children*. — New York, 2018. — 49–55-betlar.
8. Mayer J.D., Salovey P. *Emotional Intelligence Theory*. — New York, 2004. — 101–108-betlar.
9. WHO. *Guidelines on Screen Time for Children*. — Geneva, 2019. — 7–11-betlar.
10. Azizxodjaeva N.N. *Pedagogik texnologiyalar*. — Toshkent: TDPU, 2018. — 112–118-betlar.

11. To'xtayeva H. *Maktabgacha pedagogika*. — Toshkent: Fan, 2020. — 95–102-betlar.
12. Karimova D. *Bolalar psixologiyasi*. — Toshkent: O'qituvchi, 2019. — 66–72-betlar.